

The research was conducted on the higher education institutions in the city of Dnipro – Oles Honchar Dnipro National University (OHDNU), Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (DDUVS). The study involved 120 students of the main department. The physical condition of the students was determined by analyzing the dynamics of learning from the first to the fourth years. The indicators included physical development, physical fitness and physical health. The results showed that the organizational and methodological conditions for building a system of physical education among students in free economic education differ in the duration of the discipline «Physical Education», the number of hours devoted to its study, sports and physical culture and health systems presented in the programs, organization of physical culture and health and sports work with students in extracurricular activities. Studying the physical condition of the students' show that in the first year there was no significant difference in the physical condition of the students. From the first to the fourth year, the students of OHDNU significantly improved their indicators of physical development, physical fitness and physical health. Indicators of physical condition of DDUVS students did not exhibit significant changes during their studies.

There was a dependence of indicators of physical condition of students on the peculiarities of the construction of the system of physical education in higher education institutions, which allowed to determine the conditions of its improvement.

Keywords: *organizational and methodological conditions, system of physical education, physical condition.*

УДК 343.81

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-427-433

Руслан КУБРАК[©]
кандидат
юридичних наук

Василь СЕГЕДА[©]
начальник центру
професійної
підготовки

*(Територіально відокремлене відділення «Кам'янська філія
Академії Державної пенітенціарної служби»,
м. Кам'янське Дніпропетровської обл., Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПЕРСОНАЛОМ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ: НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧИ ЗАСТАРІЛИЙ РУДИМЕНТ

Здійснено аналіз проблемних питань застосування персоналом установ виконання покарань вогнепальної зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу та службових собак.

Визначено, що серед заходів примусу, які найчастіше застосовувалися персоналом відносно засуджених, є кайданки та фізична сила. Здебільшого вказані заходи застосовувались у випадках припинення фізичного опору персоналу установ та перешкоджання виконання заходів процедурної безпеки, а також спроб самопошкодження засуджених.

Найбільше рішень Європейського суду з прав людини постановлено щодо порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при застосуванні персоналом установ виконання покарань вказаних заходів примусу, що містили ознаки катування та нелюдського поводження.

Розглянуто питання невідповідності превентивній меті виконання покарання типу вогнепальної зброї, що використовується при виконанні завдань з охорони установ, переміщення

© Р. Кубрак, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9912-098X>
kubrak-ruslan2@ukr.net

© В. Сегеда, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2746-0552>
segeda.vasil79@ukr.net

засуджених і ув'язнених осіб, як засобу попередження вчинення ними та іншими особами кримінальних правопорушень. Обґрунтовано доцільність обмеження використання персоналом установ довгоствольної зброї військового типу, виключити можливість застосування вогнепальної зброї з метою припинення втечі засуджених та ув'язнених, і законодавчо передбачити можливість її застосування на ураження виключно з метою самозахисту та захисту інших осіб від явного нападу, коли виникає загроза життю та здоров'ю.

Запропоновано шляхи вирішення висвітлених у публікації проблем застосування вогнепальної зброї персоналом установ виконання покарань.

Обґрунтовано необхідність існування права у осіб рядового та начальницького складу з числа персоналу установ застосовувати заходи примусу відносно правопорушників, що обумовлено рядом факторів, зокрема: криміногенним складом осіб, які тримаються в установах, кількістю вчинених на їх території злочинів, погроз та нападів на персонал, злісних непокор законними вимогам персоналу, втеч, наявності у заборонених зонах значної кількості заборонених предметів, у тому числі і колючо-ріжучих.

Ключові слова: установа виконання покарань, засуджені, позбавлення волі, кримінальне правопорушення, збройний напад, вогнепальна зброя, спеціальні засоби, заходи примусу.

Постановка проблеми. Позбавлення волі та ізоляція засудженої особи від суспільства на сьогодні є найбільш суворим покаранням і за своєю суттю містить найширше коло обмежень. Безумовно, застосування до засудженої особи такого покарання передовсім викликано її суспільною небезпекою для інших громадян, нагальною потребою її ізоляції, захисту суспільних інтересів від злочинних проявів її поведінки. Як одним із заходів попередження і припинення протиправних дій засуджених, законодавством передбачено право, а в деяких випадках і як обов'язок, персоналу установ виконання покарань (далі – УВП) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби, службових собак і, як винятковий захід, вогнепальну зброю (далі – заходи примусу). Що відповідно викликає соціальну дискусію навколо питань доцільності використання вказаних засобів у пенітенціарних установах, правового регулювання процедури, підстав і меж їх застосування. Значна частина представників правозахисних організацій неодноразово наголошували на необхідності заборони використання заходів примусу в УВП як рудименту радянської системи виконання покарань.

Варто зауважити, що актуальність вказаних питань підтверджується і кількістю випадків застосування заходів примусу персоналом до осіб, які тримаються в УВП, зокрема протягом 2020 р. зафіксовано 785 випадків застосування [1]. На перманентний характер проблеми вказує те, що в 2012 р. виникло 1226 ситуацій, в яких мали місце підстави використання зазначених заходів персоналом УВП, у 2013 р. – 1048 [2], 2015 р. – 697, 2016 р. – 585 [3]. Переважно персоналом застосовувались кайданки та заходи фізичної сили. З огляду на зазначене, кількість застосування персоналом заходів примусу тривалий час є стабільно високою з незначними коливаннями, незважаючи на значне зменшення чисельності осіб, які тримаються в УВП.

Зауважимо, що за останні десять років Європейський суд з прав людини постановив ряд рішень, у яких визнав застосування за різних обставин до осіб, які трималися в УВП, заходів примусу такими, що відбувалися з порушенням положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. У результаті Україна як держава відповідач зобов'язана сплатити десятки тисяч євро відшкодування моральної шкоди вказаним особам.

Отже, актуальність порушеної нами теми та нагальна потреба її поглибленого вивчення обумовлена наявністю ряду проблемних питань у цій сфері суспільних відносин.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання підтримання правопорядку в межах УВП, запобігання та припинення протиправних дій і, зокрема шляхом застосування персоналом заходів примусу відносно засуджених та інших осіб, розглядали у своїх наукових працях А. Богатирьов, І. Богатирьов, О. Богатирьова, І. Боднар, І. Горбач, О. Колб, І. Колб, Р. Кубрак, В. Лень, М. Пузирьов, Р. Підвисоцький, О. Мицька, О. Михайлик та інші вчені. Але незважаючи на існування зазначених наукових праць, питання, порушені у статті, є актуальними та потребують поглибленого вивчення, а правове регулювання зазначеного напряму діяльності персоналу УВП потребує подальшого вдосконалення.

Метою статті є аналіз стану нормативно-правового регулювання та практики застосування особами рядового і начальницького складу з числа персоналу УВП спеціальних засобів, фізичної сили, службових собак, вогнепальної зброї відносно засуджених і на основі отриманих результатів обґрунтувати, обумовлену специфікою

професійної діяльності, необхідність застосування вказаних заходів примусу в певних ситуаціях і у суворій відповідності до вимог чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Статтею 5 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) до принципів виконання і відбування покарання відноситься законність, справедливість, гуманізм, взаємна відповідальність держави і засудженого, раціональне застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки [4]. Це покладає на засуджених обов'язок дотримуватися встановлених правил і порядку відбування покарання, не вчиняти дії, що загрожують іншим особам, а персоналу УВП, уповноваженому на виконання функцій держави, запобігати або припиняти протиправні дії засуджених та інших осіб.

Відповідно вчинення засудженими дій, які порушують встановлений порядок відбування покарання і загрожують їх життю або іншим особам, потребує від персоналу УВП як посадових осіб, що виконують функції держави, негайного їх припинення, у тому числі і шляхом застосування до порушників заходів примусу [16, с. 119]. Україна не є унікальною в цьому відношенні, аналогічна практика існує у більшості держав.

Європейські пенітенціарні правила (далі – ЄПП), зокрема п. 52.2 визначають обов'язок держави розробити процедури, які забезпечують безпеку ув'язнених, персоналу пенітенціарної установи та всіх відвідувачів, та які зменшують до мінімуму ризик насильства та інших подій, які несуть загрозу безпеці [5]. Також п. 64.1. передбачає право персоналу пенітенціарної установи, у якості крайнього заходу, застосовувати силу щодо ув'язнених у випадках самооборони або спроби втечі, активного чи пасивного фізичного опору встановленому законом порядку [5].

Посадовці з підтримки правопорядку не застосовують вогнепальну зброю проти людей, за винятком випадків самооборони або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного поранення або з метою відвертання скоєння особливо серйозного злочину, що спричиняє за собою велику загрозу для життя, з метою арешту особи, що представляє таку небезпеку, чинить опір їх владі, або з метою відвертання його втечі і лише в тих випадках, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей. У будь-якому разі умисне застосування сили зі смертельним результатом може мати місце лише тоді, коли воно абсолютне неминуче для захисту життя (*Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 07.09.1990*) [6].

Посадовці з підтримки правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі крайньої необхідності і в тій мірі, в якій це потрібно для виконання їх обов'язків (*Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 17.12.1979*) [7].

Як бачимо, ряд міжнародних нормативно-правових актів передбачає можливість застосування заходів примусу, в тому числі і вогнепальної зброї, відносно засуджених, які вчиняють дії, що загрожують їх життю чи іншим особам. Аналогічні положення присутні і в чинному законодавстві України.

Правове регулювання зазначеної діяльності повинно визначати: обмежене коло суб'єктів, які мають право застосовувати заходи примусу, осіб, відносно яких може здійснюватися застосування, підстави та межі застосування, а також обставини, що виключають можливість їх застосування [8, с. 150]. Провівши аналіз регламентації використання заходів примусу в УВП, нами встановлено окремі неточності та протиріччя, до того ж у ст. 106 КВК України [4] та підзаконних нормативно-правових актів Міністерства юстиції України, які визначають правила застосування сили персоналом установ, присутні посилання на ЗУ «Про Національну поліцію» [9] і «Про Національну гвардію України» [10]. При цьому є необхідність вказати, що значна частина обставин, які дозволяють застосовувати зброю, перераховані у вказаних законах, не відповідають специфіці діяльності УВП, а персонал установ не залучається до виконання окремих завдань, що характерні для підрозділів Національної поліції та Національної гвардії України.

Право застосування персоналом УВП заходів примусу до правопорушників для підтримання правопорядку не тільки передбачено міжнародними нормативно-правовими актами, нормами вітчизняного законодавства, а й обумовлено рядом інших причин, до яких ми відносимо наступні: криміногенний склад засуджених в УВП, кількість злочинів, що вчиняються на території установ, кількість заборонених предметів, у тому числі і колючо-ріжучих, які вилучаються у засуджених, погроз та нападів на персонал установ.

Необхідно взяти до уваги, що протягом 2021 р. в УВП відбували покарання у виді довічного позбавлення волі 1525 чоловіків, 23 жінки; у виді позбавлення волі на певний строк 397 чоловіків, яким визначено відбувати покарання у приміщеннях камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки; 4730 осіб засуджених на строк понад 10 років; 5880 осіб – за умисне вбивство; 2734 особи – за нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження; 6188 осіб – за розбій та грабіж; 539 осіб – за звалтування; 10 осіб – злочини проти основ національної безпеки [11].

До того ж на профілактичних обліках перебувало в 2013 р. – 8705 засуджених [2] (2020 р. – 4199 [1]), з них злісних порушників режиму тримання – 4988 (2066), схильних до злісної непокори – 724 (517), до нападу та захоплення заручників – 322 (259), до вживання і розповсюдження наркотичних засобів – 2541 (1176), організації азартних ігор під матеріальну зацікавленість – 771 (223). Виходячи з вказаних кількісних показників, в УВП існує доволі висока концентрація осіб негативного спрямування, які потребують постійного профілактичного контролю та впливу, і є носіями кримінальних традицій.

Щороку на території установ вилучається значна частина заборонених предметів, наявність яких у засуджених містить потенційну загрозу персоналу установ, іншим особам та засудженим. Зокрема, спиртовмісних речовин: у 2012 р. – 10610,15 л, у 2013 р. – 11963,7 л [2], 2015 р. – 8110 л, у 2016 р. – 7526 л [3], у 2020 р. – 11750,5 л [1]; наркотичних речовин: у 2012 р. – 1388,184 г, у 2013 р. – 918,864 г [2], у 2015 р. – 441,375 г, у 2016 р. – 164 г [3], у 2020 р. – 1889,52 г [1]; колючо-ріжучих предметів у 2012 р. – 2322 одиниці, у 2013 р. – 3089 [2], у 2015 р. – 3169, у 2016 р. – 2862 [3], у 2020 р. – 2643 [1].

Ми повністю погоджуємось з позицією вітчизняного науковця О. Михайлика, який у монографічному дослідженні наголошує на необхідності брати до уваги той факт, що УВП є ізольованими інститутами, де відбувають покарання особи за вчинення злочинів, у тому числі насильницьких, а тому справедливо стверджувати, що насильство буде невід'ємним елементом вирішення конфліктних міжособистісних ситуацій між такими особами, а також одним із варіантів відповіді (реакції) на законні дії адміністрації щодо припинення протиправних дій засуджених, а також вимог щодо необхідності дотримання режиму й виконання встановлених законом обов'язків під час відбування покарання [12, с.43].

Щороку на території УВП вчиняється близько 500 кримінальних правопорушень, серед них значна частина мають насильницький характер, у тому числі до 20 погроз та нападів на персонал УВП, зокрема, у 2013 – 15 випадків [2], у 2015 р. – 25, у 2016 р. – 13 [3], у 2020 р. – 17 [1].

Незаперечною умовою правомірності застосування заходів примусу щодо засуджених є співрозмірність суспільній небезпеці його дій виду заходу примусу, інтенсивності його застосування та заподіяної правопорушнику шкоди.

У зв'язку з чим окремої уваги та обговорення потребують питання використання вогнепальної зброї персоналом УВП. Проведений нами аналіз надзвичайних подій, при яких застосовувались заходи примусу відносно засуджених показав, що персоналом УВП вогнепальна зброя застосовувалась переважно з метою припинення втеч засуджених. У період з 1993 – 2020 рр. вчинено 176 втеч і припинено 187 спроб їх вчинення, у середньому – 7 втеч за рік.

КВК України та відомчі інструкції надають право застосовувати вогнепальну зброю персоналу УВП для припинення втечі засуджених. Відповідно до ч. 1 ст. 393 «Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті» КК України до особи винної у вчиненні вказаного кримінального правопорушення може застосовуватись покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років [13], що визначає його як нетяжкий злочин. Отже, закономірно виникає питання про доцільність застосування зброї при затриманні втікача шляхом нанесення йому ушкоджень чи позбавлення життя у разі відсутності в його діях загрози іншим особам.

Враховуючи факт використання персоналом УВП на зовнішніх постах, при забезпеченні охорони УВП довгоствольної вогнепальної зброї не поліцейського, а військового типу, зокрема автомата Калашникова, який згідно тактико-технічних характеристик призначений для знищення живої сили противника, має високі вражаючі можливості, дальність вбивчої сили кулі під час польоту на відстані понад 1350 м [14 с. 123], постає логічне питання про допустимість використання такої зброї персоналом УВП. Зазначене свідчить про підвищений ризик нанесення поранень засудженій особі або позбавлення її життя під час затримання, що не відповідатиме суспільній небезпеці

вчиненого нею кримінального правопорушення.

Спираючись на викладене та у відповідності до вимог ст. 27 Конституції України, де визнано, що «кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини» [15], ми вказуємо на доцільність використання персоналом УВП під час виконання окремих службових завдань короткоствольної зброї, або пристроїв для відстрілу гумових або аналогічних патронів несмертельної дії, що має, у порівнянні з довгоствольною, менші вражаючі характеристики і при цьому може використовуватися з метою забезпечення особистої безпеки, відбиття явного нападу на персонал чи інших осіб, що загрожує їх життю, як засіб превентивного психологічного стримування, при проведенні попереджувальних пострілів для правопорушників, а також під час їх переслідування чи затримання.

Висновки. Виходячи з викладеного, резюмуємо, що не дивлячись на тривалу практику використання на території УВП, як в Україні, так і в більшості інших держав, спеціальних засобів, службових собак, вогнепальної зброї на даний час відійти від неї і повністю замінити вказані іншими превентивними та стримуючими засобами немає можливості.

Право персоналу УВП, а в деяких випадках і обов'язок, застосувати заходи примусу є невід'ємною складовою його професійної діяльності і необхідною для забезпечення правопорядку, безпеки персоналу та інших осіб, у тому числі і засуджених.

Необхідність використання персоналом УВП заходів примусу під час виконання покарання обумовлено рядом факторів, що мають пенітенціарну специфіку.

Передбачена чинним законодавством України можливість використання персоналом УВП заходів примусу не суперечить вимогам міжнародних нормативно-правових актів та основним принципам виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією.

Одним із суттєвих недоліків у сфері нормативно-правового регулювання підстав та процедурного порядку застосування заходів примусу персоналом УВП є відсутність детальної регламентації в КВК зазначених питань з урахуванням особливостей умов виконання ним своїх професійних функцій. Щодо відповідно потребує доповнення кодексу нормами вказаного змісту.

З метою забезпечення принципу гуманізму, справедливості, співрозмірності шкоди, яка заподіюється правопорушнику, суспільній небезпеці вчиненого ним діяння, постає нагальна необхідність у спільній співпраці з практичними працівниками УВП опрацювати питання, доцільності використання персоналом УВП автоматичної довгоствольної зброї під час виконання завдань з охорони установ та переміщення засуджених. Вивчити можливість заміни її на засоби, застосування яких є менш травматичними для правопорушників, а також компенсації превентивної функції застосування зброї на периметрі установи дообладнанням заборонених зон УВП інженерно-технічними засобами охорони, які б значно ускладнювали вчинення втеч засудженими і надавали можливість вчасно прибувати резервним групам до місця перетинання лінії охорони і затримання втікачів.

Список використаних джерел

1. Лист Департаменту з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 26.02.2021 № 2/1-3124/Рд.
2. Інформаційний бюлетень «Про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ у 2013 р», ДПТС України Кн. 1. Київ, 2013. 38 с.
3. Інформаційний бюлетень «Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016р», Київ: ДКВС України, 2017. 34 с.
4. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3. Ст. 21.
5. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила (Рекомендація № R(2006)2 Комітету Міністрів держав – учасниць від 11.01.2006): прийняті Радою Європи 12.02.1987. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032.
6. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 07.09.1990. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334.
7. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 17.12.1979. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text.
8. Кубрак Р.М. Проблемні питання застосування вогнепальної зброї персоналом установ виконання покарань. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 5 листоп. 2021 р.)*. Чернігів : Академія ДПТС, 2021. С. 150–153.
9. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради*

України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

10. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 596.

11. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби URL : <https://kvs.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/03/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-01.03.2021.pdf>.

12. Михайлик О.Г. Насильство в установах виконання покарань України: теорія і практика: монографія. Київ : ВД «Дакор», 2019. 434 с.

13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

14. Настанова зі стрілецької справи. Київ : Вид. Олег Філюк, 2017. 304 с.

15. Конституція України від 28.06.1996. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Спеціальний випуск. Ст. 2598.

16. Bohatyrova O., Bohatyrov A. Legal basis for preventing deformation of personnel of custodial settings. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1. P. 117-124.

Надійшла до редакції 15.12.2021

References

1. Lyst Departamentu z pytan vykonannia kryminalnykh pokaran Ministerstva yustytssii Ukrainy vid 26.02.2021 № 2/1-3124/Rd [Letter from the Department for the Execution of Criminal Punishments of the Ministry of Justice of Ukraine № 2/1-3124/Rd]. [in Ukr.].

2. Informatsiyni biuleten «Pro diialnist pidrozdiliv okhorony, nahliadu i bezpeky kryminalno-vykonavchych ustanov u 2013 r» [Information bulletin «On the activities of units of protection, supervision and security of penitentiary institutions in 2013»]. DPtS Ukrainy, Kyiv. [in Ukr.].

3. Informatsiyni biuleten «Pro stan pravoporiadku, izoliatsii ta nahliadu, diialnist pidrozdiliv okhorony, pozhezhnoi bezpeky ta voienizovanykh formuvan Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy u 2016r». [«Information bulletin «On the state of law and order, isolation and supervision, the activities of security, fire safety and paramilitary units of the State Penitentiary Service of Ukraine in 2016»]. DKVS Ukrainy. Kyiv. 34 p. [in Ukr.].

4. Kryminalno-vykonavchi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 11.07.2003 [Criminal Executive Code of Ukraine of 11.07.2003]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. № 3, art 21. [in Ukr.].

5. Yevropeiski penitentsiarni (viaznychni) pravyla (Rekomendatsiia № R(2006)2 Komitetu Ministriv derzhav – uchasnyts vid 11.01.2006): pryiniati Radioiu Yevropy 12.02.1987. [European Penitentiary (Prison) Rules (Recommendation № R (2006) 2 of the Committee of Ministers of the Member States of 11 January 2006): adopted by the Council of Europe on 12 February 1987]. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032. [in Ukr.].

6. Osnovni pryntsyipy zastosuvannia syly ta vohnepalnoi zbroi posadovymy osobamy z pidtrymannia pravoporiadku: pryiniati Heneralnoi Asambleieiu OON 07.09.1990. [Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials: Adopted by the UN General Assembly on September 7, 1990]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334. [in Ukr.].

7. Kodeks povedinky posadovykh osib z pidtrymannia pravoporiadku: pryiniaty Heneralnoi Asambleieiu OON 17.12.1979. [Code of Conduct for Law Enforcement Officials: Adopted by the UN General Assembly on December 17, 1979]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282. [in Ukr.].

8. Kubrak, R. M. (2021) Problemni pytannia zastosuvannia vohnepalnoi zbroi personalom ustanov vykonannia pokaran. [Problematic issues of the use of firearms by the staff of penitentiary institutions.]. *Intehratsiia teorii u praktyku: problemy, poshuky, perspektyvy* : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Chernihiv: Akademiia DPtS, pp. 150–153. [in Ukr.].

9. Pro Natsionalnu politsiyu [On the National police]: Zakon Ukrayiny vid 02.07.2015. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2015. № 40-41, art. 379. [in Ukr.].

10. Pro Natsionalnu hvardiyu Ukrainy [On the National Guard of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.03.2014 № 876-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2014. № 17, art. 596. [in Ukr.].

11. Zahalna kharakterystyka Derzhavnoyi kryminalno-vykonavchoyi sluzhby [General characteristics of the State Penitentiary Service]. URL: <https://kvs.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/03/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-01.03.2021.pdf>. [in Ukr.].

12. Mykhailyk, O. (2019) Nasylystvo v ustanovakh vykonannia pokaran Ukrainy : teoriya i praktyka [Violence in penitentiary institutions of Ukraine: theory and practice] : monohraf. Kyiv : VD «Dakor», 434 p. [in Ukr.].

13. Kryminalnyi kodeks Ukrayiny vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2001. № 25, art. 131. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>. [in Ukr.].

14. Nastanova zi striletskoyi spravy [Guidelines for shooting.]. Kyiv : Filyuk O., 2017. [in Ukr.].

15. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*. 2010. № 72/1. Special issue, art. 2598 [in Ukr.].

16. Bohatyrova, O., Bohatyrov, A. (2021) Legal basis for preventing deformation of personnel of custodial settings. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1, pp. 117–124.

ABSTRACT

Ruslan Kubrak, Vasyl Seheda. Use of coercive measures by correctional institutions personnel: necessary component of professional activity or obsolete rudiment. The analysis of problematic issues of firearms, special means, measures of physical influence, and service dog application by the penitentiary institutions personnel is carried out.

It has been determined that among the coercive measures most often used by the staff against convicts are handcuffs and physical force. Most of these measures were used in cases of physical resistance termination to the staff of institutions and obstruction of the procedural security measures implementation, as well as attempts of convicts to self-harm. The largest number of judgments of the European Court of Human Rights has ruled on violations of the Article 3 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the use of these coercive measures which showed the signs of torture and inhuman treatment. The issue of non-compliance of the preventive purpose of execution with the type of firearm used in the performance of tasks for the protection of institutions, movement of convicts and prisoners as a means of preventing them and other people from committing criminal offenses is considered. The expediency of restricting the use of military long-barreled weapons by the personnel, to exclude the possibility of using firearms to stop the convicts and prisoners escape, and legally provide for the possibility of its use for destruction solely for self-defense and protection of others from apparent attack during life- and health- threatening situation is justified. The ways to solve the problems of the use of firearms by the staff of penitentiary institutions covered by the publication are suggested.

The necessity for the existence of the right for management and rank-and-file personnel to apply coercive measures against offenders is substantiated, which is due to a number of factors, in particular: criminogenic composition of people detained in institutions, the number of crimes committed in their territory, attacks on staff, malicious disobedience to lawful personnel requirements, threats and escapes from institutions, the presence of a significant number of prohibited items in restricted areas, including piercing-cutting ones.

Keywords: *penitentiary institution, convicts, imprisonment, criminal offense, armed attack, firearms, special means, coercive measures.*

UDC 349.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-433-441

**Lyudmila
KUZNETSOVA** ©
PhD in Law

**Anastasia
LYTVYENKO** ©
Lecturer

(Eastern European University named after Rauf Ablyazov, Cherkasy, Ukraine)

**HISTORICAL AND LEGAL OUTLINE OF THE PROBLEM
OF ENVIRONMENTAL PROTECTION**

Людмила Кузнецова, Анастасія Литвиненко. Історико-правовий нарис проблеми охорони навколишнього природного середовища. Наразі суспільство з кожним роком виявляє все більшу зацікавленість в охороні довкілля, забезпеченні сталого розвитку країн і регіонів, захисті інтересів майбутніх поколінь. Проблема збереження навколишнього природного середовища для нинішнього і прийдешніх поколінь постає як спільний обов'язок громади. Взаємовідносини суспільства і природи полягають у тому, що фактори економічного зростання – трудові ресурси, засоби виробництва і природні ресурси – у комплексі використовуються

© L. Kuznetsova, 2021

lyudmilamarinich7@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6810-1017>

© A. Lytvynenko, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8149-189X>

Litvinenko_Nastenk@ukr.net